

Lausuntopyyntö lukiolain ja ylioppilastutkinnon järjestämisestä annetun lain uudistamisesta

KLTK § 22

Tiivistelmä

Koulutuslautakunta päättää lausunnon antamisesta koskien opetus- ja kulttuuriministeriön lausuntopyyntöä. Aiheena on uuden lukiolain säätäminen sekä ylioppilastutkinnon järjestämisestä annetun lain muuttaminen 1.8.2019 alkaen.

Esittely

Opetus- ja kulttuuriministeriö pyytää lukiokoulutuksen järjestäjältä lausuntoa 24.1.2018 päivätystä hallituksen esityksestä uudeksi lukiolaiksi sekä laiksi ylioppilastutkinnon järjestämisestä annetun lain muuttamisesta. Ehdotetut lait tulisivat voimaan 1.8.2019. Lausuntoa pyydetään 7.3.2018 mennessä.

Yksityiskohtaisempaa lisätietoa asiasta on oheismateriaaleissa sekä OKM:n verkkosivuilla www.minedu.fi/uusilukio

Jos katsotaan 11 kohdan tiivistelmää siitä, mitkä asiat ovat lakiuudistuksessa muuttumassa, niin kaikki muut elementit paitsi 1, 5 ja 6 ovat olleet jo kehitysvaiheessa lukioissa. Tähän asti toteutettuja toimia ei ole millään tavoin huomioitu valtiosuoksissa. Päinvastoin lukiokoulutuksen valtiosuoksia on pienennetty.

Lakiesityksen mukaan lukiossa siirryttäisiin opintopisteisiin siten, että kaksi opintopistettä vastaisi yhtä nykyistä kurssia. Lukio-opintojen laajuus olisi nuorille tarkoitettussa koulutuksessa 150 opintopistettä ja aikuisille tarkoitettussa 90 opintopistettä. Lukion oppimäärä säilyisi kolmivuotisena ja sitä tarjottaisiin edelleen nuorille ja aikuisille tarkoitettuina oppimäärinä. Myös opetuksen määrä säilyisi ennallaan.

Esitettyä muutosta voi pitää opiskelijoiden kannalta melko merkityksettömänä, lähinnä laskennallisena muutoksena. Lakiesitys toteutuessaan aiheuttaa kuitenkin lisätyötä koulutuksen järjestäjille mm. opetussuunnitelmien päivittämisessä sekä tietojärjestelmien ylläpidossa. Asiaa ei ole huomioitu lakiesityksen taloudellisten vaikutusten arvioinnissa (luku 4.1.) lainkaan. Opintopisteisiin siirtymisellä voitaneen kuitenkin saavuttaa lukioaikaisten opintojen sujuvampaa hyödyntämistä korkeakouluopinnoissa.

Opintojen uusi rakenne mahdollistaisi entistä joustavamman opetuksen järjestämisen. Lukiokoulutukseen voisi sisältyä koulutuksen järjestäjän päättämällä tavalla aiempaa laajempia ja oppiainerajat ylittäviä opintokokonaisuuksia, joissa opiskelijat voivat syventää esimerkiksi jatko-opinnoissa ja työelämässä tarvittavaa osaamistaan.

Opintopisteistä voitaisiin muodostaa nykyistä monipuolisemmin eri oppiaineita sisältäviä opintokokonaisuuksia. Tämä kannustaisi etsi-

mään lukiokohtaisia ratkaisuja ja rakentamaan opetus nykyistä vahvemmin teemojen ja ilmiöiden ympärille. Se antaisi myös mahdollisuuden rytmittää opintoja uudella tavalla. Esimerkiksi kielten opinnot voisivat jatkua ympäri vuoden ja toisaalta joissakin oppiaineissa voitaisiin järjestää intensiivikursseja.

Lakiesityksen mukaan lain tasolla säädettäisiin jatkossa äidinkielen ja kirjallisuuden, toisen kotimaisen kielen ja vieraiden kielten, matemaattis-luonnontieteellisistä, humanistis-yhteiskunnallisista ja uskonnon tai elämänskatsomustiedon, taito- ja taideaineiden sekä opinto-ohjauksen opinnoista. Terveystiedon katsottaisiin jatkossa sisältyvän humanistis-yhteiskunnallisiin opintoihin. Nykyisiin oppiaineisiin ja niiden välisiin suhteisiin ei esitetä muutoksia. Jokaisen nykyisin pakollisen oppiaineen pakollisuus siis säilyy.

Lakiesityksen mukaan lukiolaiset saisivat halutessaan ryhmämuotoisen opinto-ohjauksen lisäksi enemmän säännöllistä, henkilökohtaista ohjausta lukio-opintoihin ja jatko-opintoihin liittyen. Lukioille tulisi myös jälkiohjausvelvoite eli ohjausta saisivat myös opintonsa keskeyttävät opiskelijat sekä ne ylioppilaat, jotka ovat jääneet ilman jatko-opintopaikkaa. Kaikki opiskelijat laatisivat opintojen alussa ohjautusti henkilökohtaisen opintosuunnitelman, joka sisältää opintoja, ylioppilastutkintoa sekä jatko-opintoja koskevia tavoitteita. Suunnitelmaa päivitetään säännöllisesti. Opiskelijan muualla hankkima osaminen ja kaikki toisessa lukiossa suoritettut opinnot luettaisiin hyväksi lukiokoulutukseen.

Lakiesityksen taloudellisten vaikutusten arvioinnissa on laskettu, että opinto-ohjauksessa laskennallisesti ohjauksen määrä lisääntyisi 45 minuutilla lukuvuodessa opiskelijaa kohden, eikä ohjaukseen liittyvän valmistelutyön määrä lisääntyisi. Kyseistä aikamäärää voi pitää selkeästi alimitoitettuna siihen, minkä verran säännöllisen henkilökohtaisen ohjauksen antaminen käytännössä vaatii aikaa kutakin opiskelijaa kohti. Henkilökohtaista ohjausta antavan henkilön valmistelutyön määrä kiistatta myös kasvaisi.

Lakiin lisättäisiin oppimisen tukea koskevat säännökset. Opiskelijalle, jolla on oppimisvaikeuksia, annettaisiin opetushenkilöstön yhteistyönä toteutettavaa erityisopetusta ja muuta oppimisen tukea. Lisäksi koulutuksen järjestäjän velvollisuutta puuttua kiusaamiseen tarkennettaisiin. Opiskelijaa tulee yksiselitteisesti suojata kiusaamiselta, väkivallalta ja häirinnältä.

Esitetyt muutokset ohjauksen antamiseen sekä erityisopetuksen järjestämiseen lukiossa tarkoittaisivat koulutuksen järjestäjille lisätyötä ja kustannuksia, joka valtion tulee huomioida lukiokoulutuksen rahoituksessa. Lukiokoulutuksen valtionosuusrahoitus on jo nykyiselläänkin alimitoitettu suhteessa lukiokoulutuksen järjestäjien todellisiin kustannuksiin. Mikäli valtio asettaa kunnille koulutuksen järjestäjinä

lisävelvoitteita, sen tulee korvata niistä aiheutuvat lisäkustannukset täysimääräisesti. Lakiesityksen valmistelun osalta herättää ihmetystä, että luvussa 2.3. nykytilan arvioinnista on kirjoitettu noin 5,5 sivua tekstiä, mutta lukiokoulutuksen rahoitukseen liittyvä nykytilan arviointi on jätetty kokonaan käsittelemättä. Kun lakiuudistuksiin sisältyy asioita, jotka lisäävät koulutuksen järjestäjien velvollisuuksia sekä kustannuksia, tulisi samassa yhteydessä tehdä muutoksia myös opetus- ja kulttuuritoimen rahoitukseen ja lisätä lukiokoulutuksen järjestäjille osoitettavaa valtionrahoitusta sekä nyt ehdotettujen lisätehtävien ja -vastuiden aiheuttamien kustannusten kattamiseen että lukiokoulutuksen rahoituksen saattamiseen vastaamaan todellista kustannustasoa.

Lukiossa opettajien työnkuva moninaistuisi ja laajenisi. Se vaatii huomattavaa satsausta koulutukseen. Käytännössä lähes kaikki opettajat tulevat osallistumaan tavalla tai toisella korkeakoulu yhteistyöhön, kansainväliseen toimintaan, pedagogiseen erityisohjaukseen ja/tai yrittäjäyhteistyöhön. Erityistä pedagogista tukea joutunevat antamaan osin myös lukion aineenopettajat, kun erityisopettajaresurssi tuskin on päätoiminen edes keskikokoisissakaan lukioissa. Näin lukion aineenopettajien työmäärä lisääntyy ja osin aiheuttaa myös koulutustarpeita.

Jatkossa kaikilla lukiolaisilla olisi lakisääteisesti mahdollisuus tutustua korkeakouluopintoihin. Kaikilla lukioilla olisi velvoite järjestää osa opinnoista yhdessä yhden tai useamman korkeakoulun kanssa. Lukiot päättäisivät opintojen toteutustavoista korkeakoulujen kanssa. Lukion opetus tulisi myös järjestää siten, että jokaisella opiskelijalla olisi mahdollisuus kehittää kansainvälistä osaamistaan sekä työelämä- ja yrittäjäyhteyksiään. Esitetty muutos tekee lakisääteiseksi sitä toimintaa, jota monet koulutuksen järjestäjät ovat lukiokoulutuksessaan tehneet jo pitkään. Esitetyn muutoksen vaikutuksia on vaikea arvioida, millä tavalla alueen korkeakoulut pystyvät vastaamaan lukiokoulutuksen järjestäjien tarpeisiin ja lakiin perustuviin vaatimuksiin korkeakoulu yhteistyön lisäämisestä. Kaikilla lukioilla ei tule olemaan tasavertaisia mahdollisuuksia yhteistyöhön korkeakoulujen kanssa. Toisaalta, lisääntyvä kansainvälinen toiminta aiheuttaa varmasti kustannuksia, vaikka se perustuisi erilaisiin hankkeisiin. Näitäkin kustannusvaikutukset tulisi lakiuudistuksen yhteydessä myös tarkkaan arvioida.

Lakimuutoskokonaisuuteen sisältyy esitys muuttaa ylioppilastutkinnon järjestämisestä annettua lakia siten, että ylioppilastutkinnon kokeiden uusimiskertoja koskevista rajoituksista luovuttaisiin. Koulutuksen järjestäjät joutuisivat järjestämään aiempaa enemmän koe mahdollisuuksia myös kokeiden uusijoille sekä tutkinnon täydentäjille. Esitettyä muutosta voi pitää ongelmallisena kahdestakin syystä: yksittäisten kokeiden suorittajien määrän kasvaessa koulutuksen järjestäjät voivat joutua varustelemaan aiempaa enemmän tiloja vas-

taamaan tutkintotilaisuuksien järjestämisen vaatimuksia. Lisäksi esitetty uudistus lisää lukion opettajien työmäärää kokeiden valvonnassa ja koesuoritusten korjaamisessa. Lakiesityksen taloudellisten vaikutusten arvioinnissa on sivuutettu ylioppilastutkinnon suorittamiseen liittyvien tilojen aiheuttama lisäkustannus.

Lukiolakiesityksen mukaan lukiolaki ja -asetus tulisivat voimaan vuonna 2019. Uusi lukioasetus valmistellaan kevään 2018 aikana, ja se sisältää nykyisin tuntijakoasetukseen sisältyvät opintojen rakenteet ja laajuudet. Asetuksesta järjestetään erillinen lausuntokierros syksyllä 2018. Käytännössä lakiin liittyvät uudistukset näkyisivät lukioiden arjessa elokuun 2021 alusta, jolloin uudet opetussuunnitelmat otettaisiin käyttöön. Uudet opetussuunnitelman perusteet valmistellaan laajassa sidosryhmäyhteistyössä vuosien 2019–2020 aikana. Nykyistä tuntijakoasetusta sovelletaan, kunnes uudet opetussuunnitelmat otetaan käyttöön.

Lukiokoulutuksen muutoksiin on todettava, että esitetty uudistamistahti lukiokoulutuksessa ei ole kaikilta osin tarkoituksenmukainen. Edellisiä muutoksia on otettu vasta käyttöön, ja nyt ollaan jo tekemässä uusia uudistuksia. Silti sekä aiemmat uudistukset (mm. lukioiden opetussuunnitelmauudistus 2016 ja tuntijakokokeilu) ja nyt esitetyt uudistukset ovat jossain määrin vaisuja uudistaakseen lukiokoulutusta perusteellisemmin. Lakiluonnosasiakirjassa viitataan siihen, että lopullisia tuloksia kokeilujen toimivuudesta saadaan vasta nyt kokeiluun lähteneiden valmistuttua. Kehittämistyön johdonmukaisuuden kannalta olisi perusteltua odottaa ensin tuloksia ja tehdä niiden perusteella jatkolinjauksia. Nyt uusia muutoksia ollaan tekemässä ennen kuin aiempia muutoksiakaan on saatu käytännössä toteutettua saati arvioitua niiden vaikutuksia.

Paimion kaupungin hallintosäännön 23 § 5 kohdan mukaan lautakuntien yleiseen ratkaisovaltaan kuuluu päättää puhevallan käyttämisestä lautakunnan tehtäväalueeseen kuuluvassa asiassa. Hallintosäännön 29 § mukaan toimitin voi siirtää sille määrättyä toimivaltaa edelleen alaiselleen viranomaiselle.

Valmistelija / lisätietoja antavat:

sivistysjohtaja Jyrki Lumiainen, p. 02 474 5311

lukion rehtori Heikki Turpeinen, p. 050 421 0991

Päätösehdotus: Koulutuslautakunta päättää antaa lakiuudistuksista esittelytekstiin sisältyvän lausunnon ja valtuuttaa sivistysjohtaja laatimaan sen pohjalta ministeriölle annettavan tiivistelmän.

Päätös: Ehdotus hyväksyttiin.

Täytäntöönpano: sivistysjohtaja, lukion rehtori

Asianmukaisesti allekirjoitetusta ja tarkastetusta sekä säädetyllä tavalla edeltäpäin ilmoitettuna aikana __.:201_ kaupungin internetsivuille (www.paimio.fi) yleisesti nähtäville asetetusta pöytäkirjasta annetun otteen oikeaksi todistaa:

Paimiossa 8.3.2018

Virallisesti: